

DEBAT

»Kære sundhedspolitikere: Tillad mig at tage jer med på en aftenattevagt på en af landets travle fødeafdelinger«
Anne Gjesing Høj Eggers, læge
Kroniken side 5

KRONIK | DEBAT | ANALYSE | NAVNE | TV

“Folk synes, man har knald i låget, når man kritiserer kristendom i Danmark

Religion fylder langt mere i det danske samfund, end de fleste er klar over, og religionskritikken er stort set forsvundet fra den offentlige debat, mener de to religionshistorikere Mikael Rothstein og Jens-André P. Herbener. De vil fremover analysere og kritisere religion i ny ugentlig klumme i Politiken.

RELIGIONSKRITIK INTERVIEW

GRY INGER REITER OG KENNETH LUND

Religiøse mennesker har stadigvæk utrolig stor magt i Danmark. I det nuværende mediebillede sidder præster og teologer tungt på debatten, mens vi – religionshistorikere, der forholder sig analytisk og kritisk til religion – har meget svært ved at trænge igennem. Det er altså primært medlemmer af sekten, der fortæller om sekten. Vi vil være modstemmen, der kritiserer den magt og autoritet, som de religiøse gerne vil iklæde sig, og hiver dem helt ned på jorden, hvor de hører hjemme.

Sådan lyder hensigtserklæringen fra religionshistoriker Jens-André P. Herbener, der på skift med fagfællen Mikael Rothstein hver søndag vil analysere og kritisere religion i Politikens debatsektion. Første klumme bringes om en uge.

Jens-André P. Herbener og Mikael Rothstein – mange har i dag et ret afslappet forhold til religion. Hvorfor er der behov for mere religionsanalyse og -kritik?

Mikael Rothstein: »I Danmark er det de færreste, der ved, hvad religion er. Folk tror, de ved det, men det gør de ikke. Langt de fleste tager religion for givet og overvejer sjældent, hvor den kommer fra, og hvor stor magt den har. Men religion er ikke en given ting. Den er noget, mennesker har udviklet, og som derfor kan analyseres ligesom alle andre kulturfænomener. Det kræver analytisk distance og en særlig faglighed, og den har vi som religionshistorikere. Politiken har som gammel kulturradikal avis en hæderkronet tradition for at skrive analytisk og kritisk – også om religion. Det har været lidt slapt i en periode, men nu gør vi noget ved det.«

Men har religion virkelig så meget magt i dagens Danmark?

Rothstein: »Ja, bestemt. Kristendom er jo massiv. Folk synes også, det er fint, når religionshistorikere analyserer religioner fra oldtidens Mesopotamien eller piler religion blandt jæger-samlere på Borneo helt fra hinanden, som jeg selv har gjort i min forskning. Ingen løfter et øjenbryn, og hvorfor skulle de også det? "Borneo? Jæger-samlere? Hvad rager det mig?". Men det er præcis det samme, vi ønsker at gøre med vores eget samfund. Altså betragte os selv som lige så mærkelige som jæger-samlere på Borneo eller folk i en indisk landsby, for vi er lige så mærkelige, vi har bare vænnet os til os danskere at kritisere. Islamkritikken er jo massiv. Folk synes også, det er fint, når religionshistorikere analyserer religioner fra oldtidens Mesopotamien eller piler religion blandt jæger-samlere på Borneo helt fra hinanden, som jeg selv har gjort i min forskning. Ingen løfter et øjenbryn, og hvorfor skulle de også det? "Borneo? Jæger-samlere? Hvad rager det mig?". Men det er præcis det samme, vi ønsker at gøre med vores eget samfund. Altså betragte os selv som lige så mærkelige som jæger-samlere på Borneo eller folk i en indisk landsby, for vi er lige så mærkelige, vi har bare vænnet os til os

Jens-André P. Herbener: »Og gå i flæsket på folk, der vil bruge religion til at undertrykke andre og privilegere sig selv.«

Men er der ikke masser af religionskritik i den offentlige debat?

Rothstein: »Jo, af visse religioner. Nye religiøse bevægelser, små mærkelige sekter, og indvandernes religioner elsker

Tegning: Roald Als

NY KLUMME

Intet er helligt

I klummen 'Intet er helligt' vil religionshistorikerne Mikael Rothstein og Jens-André P. Herbener på skift tage religion under indgående behandling. Ifølge skribenterne må religion aldrig tages for givet. Religion kalder på analyse og viden, kritik og holdninger. Intet er helligt. Første klumme bringes i debatsektionen søndag 10. december.

selv. Men analyserer man kristendom i Danmark anno 2017, synes folk ofte, man har knald i låget. 'Hvad bilder I jer ind?'. Den religion, der fylder allermost, nemlig protestantismen, er der meget få mennesker, der sætter spørgsmålstegn ved, og derfor er netop den religion nærmest blevet immun over for kritik. Det er virkelig mærkeligt.

Men kritikken af protestantismen findes da også – I optræder f.eks. selv hyppigt i Politikens spalter med jeres indlæg og læserbreve ...

Rothstein: »Ja, jeg har personligt intet at klage over. Men læg mærke til, hvor

“

Jeg kan godt forstå, hvis folk synes, jeg er endog meget irriterende Mikael Rothstein

ufatteligt få debattører og læserbrevskribenter, der siger ting, der bare tilnærmelsesvis ligner det, som Jens-André og jeg siger. Der er meget få akademikere – også meget få af vores kolleger – som ytrer sig kritisk, selv om de mener det samme som os. Det er, fordi debatten altid har en pris. Når det her interview har været bragt, vil jeg helt sikkert modtage flere e-mails, der meddeler mig, hvilken idiot jeg er. Man risikerer simpelthen at blive svinet til, når man analyserer eller kritiserer kristendom. Mange ønsker ikke at tage den debat.

Danmark er jo et kristent land – det står både i grundloven og regeringsgrundlaget – og et stort flertal af danskerne er medlem af folkekirken. Kunne det ikke tænkes, at danskerne grundlæggende synes, at protestantismen fungerer fint, og derfor ikke deler jeres behov for at kritisere den?

Herbener: »Fungerer fint for hvem? Tag debatten om Luther, hvor både statsministeren og andre fremtrædende personer har hævdet, at Luther har spillet en afgørende rolle for vores demokrati. Men det er fundamental historieforskning, der har som formål at fastholde båndet mellem kirke og stat og sikre, at Luther og folkekirken stadig har relevans i 2017. Sandheden er, at Luther har mange flere lighedstræk med nogle af de værste islamister, du kan opstøve i dag, end han har med noget moderne demokratisk tænkende menneske. Når jeg fortæller almindelige folkekirkegængere om reformationens mørke sider og konsekvenser, bliver de fleste dybt chokerede, og en del får lyst til at melde sig ud.«

Rothstein: »Men I har ret i, at Jens-André og jeg er repræsentanter for en forsvindende lille minoritet i Danmark, der dels ikke er religiøse, dels har faglig indsigt i religion. Det er der ikke mange, som har her i landet. Jeg har efterhånden vænnet mig til at blive betragtet som en tose, fordi jeg forholder mig fagligt til religion. Jeg ved ikke, om du har vænnet dig til det endnu, Jens-André?«

Herbener: »Jo, Jo ...«

Rothstein: »Religionshistorisk faglighed fører til, at man får en lillebitte gruppe af interesserede, som siger: 'Hold kæft, det er interessant, det her', og en meget overvældende stor gruppe, der synes, at man har fis i kasketten.«

Ingen religion er fritaget for kritik
Mange vil nok hævde, at islam er et større problem for vores moderne samfund, end kristendommen er. Kan vi forvente, at I går lige så kritisk til islam?

Rothstein: »Ja, selvfølgelig. Det er fuld-stændig indlysende. Hvis man forestiller sig, at Jens-André og jeg hopper på den dér galej med, at det er synd for muslimerne, og at de skal fredes fra analyse og kritik, så tager man fejl. Vi er præcis lige så kritisk indstillet over for islam, som vi er over for kristendom, jødedom, hinduisme, buddhisme, Scientology osv. Men det skal ikke være kritik af islam for kritikens egen skyld – det skal være kritik for samfundsdebattens skyld. Det er for så vidt banalt at konstatere, at der findes stærkt konservative muslimer i Danmark, der vil afvikle demokrati, give kvinder slør på og tæske deres børn. Behøver vi argumentere særlig meget for, at det er noget skidt? Det synes jeg ikke, vi behøver.«

Herbener: »Men islam er den næstvigtigste religiøse faktor i Danmark, og derfor skal vi selvfølgelig være kritiske over for den. Islamdebatten i dag er kendetegnet ved en grundlæggende dobbelthed. På den ene side må vi selvfølgelig gå kraftigt i rette med de islamifjender, som mener, at al islam er en slags ensartet ahistorisk monolit af ren ondskab, intolerance og vold. Det passer simpelthen ikke. Historisk og samtidigt er islam et utrolig mangfoldigt fænomén. Der er masser af muslimer, der arbejder målrettet på at forene islam med menneskerettigheder og moderne værdier. På den anden side må vi også gå i rette med de mange islam-apologeter, der hævder, at islam ikke er værre end andre religioner i dag, for

Fortsættes side 7

Unge vælgere ryster Chiles magtelite

KORRESPONDENTERNE
ANNE M. SØRENSEN
LATINAMERIKAKORRESPONDENT

Ny alliance, der udspringer af landets studenterbevægelse, fik et kanonvalg og får en afgørende rolle op til anden runde af præsidentvalget i Chile.

Det var med sommerfugle i maven, jeg for et par uger siden gik ind ad porten til det lokale gymnasium i min lille by. Efter ni års bopæl i Chile kunne jeg for første gang stemme til præsident-, parlaments- og lokalvalg, og jeg følte en helt særlig højtidelig glæde over, at jeg nu som fuldgyldig borger har både ret og pligt til at være med i demokratiet i mit nye land.

Ikke at selve valget på det tidspunkt var specielt nervepirrende, i hvert fald ikke hvad præsidentposten angik. Alle meningsmålinger pegede på den tidligere konservative præsident, mangemillionæren og forretningsmanden Sebastián Piñera som valgets vinder, og selv om han næppe ville få over 50 pct. af stemmerne og dermed vinde i første runde, så gav prognoserne ham så komfortabelt et forspring over de øvrige syv kandidater, at anden valgrunde 17. december blot lignede en formalitet.

Den situation skulle imidlertid ændre sig radikalt blot få timer senere. Men først lidt baggrund.

NÅR Sebastian Piñera blev spået så stor en sejr, var det, fordi han red på en bølge af utilfredshed med den siddende centrumvenstrekoalition Nueva Mayoría (Nyt Flertal), der med præsident Michelle Bachelet i spidsen har regeret de seneste fire år.

Bachelet, der indledte sin regeringsperiode med 62 pct. af de afgivne stemmer og en enorm popularitet, har i løbet af sin regeringstid sat det meste over styr. Trods store fremskridt på det sociale område har Chile kun oplevet beskedne økonomisk vækst, og Bachelets trætte regering har været præget af stor uenighed mellem koalitionen partier, der spænder fra De Kristelige Demokrater til kommunisterne.

Siden militærdiktaturets fald i 1990 har Chile haft et valgsystem, der favoriserede de to store politiske blokke: højrefløjen og venstrefløjen. Alt midt imellem har måttet vælge side, og det har altid været De Kristelige Demokrater, der gjorde

POPULÆR. Partiet Frente Amplio (Bred Front) opstillede journalisten Beatriz Sánchez ved valget i Chile. Partiet fik overraskende stor opbakning.
Foto: Andres Pina/ Aton via AP

udslaget. Denne gang blev systemet ændret til fordel for en lidt større spredning af politiske holdninger, men ingen tillagde det større betydning.

De Kristelige Demokrater valgte at gå solo med kandidaten Carolina Goic, mens resten af Nueva Mayoría opstillede journalisten og tv-værten Alejandro Guillier. Han har været senator i det nordlige Antofagasta, men er et nyt ansigt i landspolitik. Til venstre for midten opstillede de to kandidater Alejandro Navarro og Marco Enriquez-Ominami, og på yderfløjene stod henholdsvis Felipe Kast, hvis kærlighed til den tidligere diktator Augusto Pinochet er velkendt, og hans antitese, kommunisten Eduardo Artés, der blandt andet mener, at »Nordkorea har ret til at bevæbne sig til tænderne«.

Som en virkelig nyskabelse opstod

Frente Amplio (Bred Front), et sammensurium af kræfter på venstrefløjen, der voksede ud af de massive studenterprotester i 2011 og opstillede journalisten Beatriz Sánchez. Meningsmålingerne gav dem kun ringe opbakning.

I VALGLOKALET på vores gymnasium var der en gemytlig stemning, og de valgtilforordnede havde masser af tid til at brokke sig over, at folk ikke mødte frem for at stemme. »Vi chilenerne er politisk apatiske«, sagde én af dem. »Ingen interesserer sig for politik«, sagde en anden. Med et smil kiggede de på, da jeg lidt nervøst smed mine sammenfoldede stemmesedler i tre forskellige kasser.

Dagen gik langsomt, men omsider opbrændt valgaftenen, der med ét gjorde samtlige prognoser til skamme og til al-

les overraskelse åbnede for en ganske uforudsigelig anden valgrunde.

Ganske vist tog Sebastián Piñera føringen, men kun med 36 pct. af stemmerne. Som nummer to kom Alejandro Guillier fra Nueva Mayoría med 22 pct. Den helt store forbløffelse vakte Frente Amplios Beatriz Sánchez, der opnåede ikke mindre end 20,3 pct. og blev rundens helt store vinder.

Men det er naturligvis de to førende kandidater, Sebastián Piñera (67) og Alejandro Guillier (64), der skal dyste i anden runde. Ingen af dem kan dog umiddelbart være sikre på noget som helst. Piñera kan ikke engang regne med at få alle Felipe Kasts 7 pct. af stemmerne, for mange ultrakonservative finder den midterste søgende Piñera for blod og vil sandsynligvis hellere undlade at stemme.

På grund af den store splittelse i befolkningen, som diktaturet medførte, er politiske holdninger stadig tabubelagte

KORRESPONDENTERNE

Tegning: Philip Ytormet

Hver uge skriver Politikens internationale korrespondenter på skift på denne plads om de debatter, der præger medier og mennesker rundt om på kloden.

Korrespondenterne vil bringe det aktuelle globale anstrøg ind i den danske debat og være garanter for et analytisk og nysgerrigt blik på verden.

Guillier kan heller ikke være sikker på Frente Amplios stemmer uden at skulle betale så dyrt, at han hellere vil lade være. Hvor De Kristelige Demokraters stemmer ender, er ikke til at sige. Og hverken Navarros, Enriquez-Ominamis eller Artés' stemmer er forudsigelige. Det hele bliver endnu mere mudret af det faktum, at kun 43 pct. af vælgerne overhovedet stemte. Hvad nu hvis mange flere deltager i den anden valgrunde? Hvor går de stemmer så hen?

FOR CHILES økonomiske og politiske elite var der under alle omstændigheder tale om et chok. Uanset om højre- eller venstrefløjen har været ved magten, har eliten og dens monopoler i alle sektorer hidtil været urørlige, men nu er der pludselig opbrud.

I lutter panik har banker og erhvervsfolk kastet sig ud i højlydte advarsler om kaos, børsfald og ulykker alle vegne, så fremt Piñera taber.

Hvordan meningsmålingerne kunne tage sådan fejl, er nærmest ubegribeligt, men det kan måske forklares ved, at chilerne ikke gerne taler højt om politik. På grund af den store splittelse i befolkningen, som diktaturet medførte, er politiske holdninger stadig tabubelagte.

Det afgørende valg 17. december bliver uden tvivl ét af de vigtigste siden diktaturets fald, fordi der vil danne sig nye blokke og alliancer, som ikke længere kan følge de gamle dagsordener. Vælgerne har ganske klart bedt om forandring og en modernisering af de politiske strukturer. Og det gælder uanset om højre eller venstre kommer til magten.

anne.sorensen@pol.dk

Folk synes, man har knald i låget ...

Fortsat fra forsiden

det passer heller ikke. Masser af statistik viser, at lande med muslimsk befolkningsflertal ofte klarer sig væsentligt dårligere på en række områder end lande med f.eks. kristent befolkningsflertal. 78 procent af lande med muslimsk befolkningsflertal har store problemer med statslig undertrykkelse af andre religioner, hvorimod det kun gælder 10 procent af lande med kristent befolkningsflertal. Blandt de 20 lande, der har størst ligestilling mellem mænd og kvinder, er der ikke et eneste land med muslimsk befolkningsflertal. Blandt de 20 lande, der har mindst ligestilling, har 17 lande muslimsk befolkningsflertal. Det er ret bekymrende.

Er det religionen islams skyld?

Herbener: »Det er ikke islams skyld alene, men det hænger hyppigt sammen med konservative og fundamentalistiske former for islam. Statistisk set finder man i dag oftere problemer med menneskerettigheder i islamiske lande end i lande præget af andre religioner, og det skal selvfølgelig kritiseres.«

Politikeren har skuffet

Ifølge Rothstein og Herbener er Politikeren det naturlige sted at diskutere religion. En disciplin, avisen dog har svigtet gennem de sidste 10-15 år.

Rothstein: »Politikeren har i en periode, der går tilbage til Tøger Seidenfadens tid som chefredaktør, haft en formentlig demokratisk idé om at åbne for forskellige religiøse stemmer, så avisen ikke var helt så kulturradikalt anlagt. Man fik flere re-

BLÅ BOG

Foto: Louise Serup

Jens-André P. Herbener og Mikael Rothstein

Jens-André P. Herbener (f. 1970) er cand.mag., mag.art. i religionshistorie og semitisk filologi. Han har været ansat ved Det Kongelige Bibliotek, Københavns Universitet og senest en årrække ved Syddansk Universitet. Hans nyeste bogudgivelser er 'Naturen er hellig: Klimakatastrofe og religion' (Informations Forlag, 2015) og 'Luther – antidemokrat og statsidol' (U Press, 2017).

Mikael Rothstein (f. 1961) er mag.art. og ph.d. i religionshistorie. Lektor ved Syddansk Universitet (SDU). Rothstein har gennem årtier studeret nye religiøse bevægelser, men nu er det især religion blandt regnskovenfolk, der optager ham. Han har skrevet flere bøger og artikler om religionshistoriske emner, senest 'Regnskovens religion. Forestillinger og ritualer blandt Borneos sidste jæger-samlere' (2016).

ligjøre meningsdannere om bord, og man ansatte medarbejdere, som i mine øjne promoverede en uheldig kristen linje i debatten. Der blev skrevet ledere og kroniker om, at vi skal besinde os på det kristne, og der blev lavet anmeldelser af gudstjenester. Det står selvfølgelig avisen frit for – ordet er frit. Men hvorfor pokker

lige Politikeren? Det har længe irriteret mig. Jeg mener, at man i en periode har haft en redaktionel tendens til at være for altfavende og åben over for religiøse argumenter. Man burde hellere have markeret sig med, at her på avisen tænker man altså analytisk og kritisk om tingene. Det var i bruddet med traditionerne, Hørup og Brandes skabte Politikeren, og det burde man have holdt fast i.

Herbener: »Religionsanalyse og religionskritik baseret på viden og faglighed er jo en vigtig del af Politikens eksistensberettigelse som oplysningens højeste fyrtårn. Men man har i en del år efterhånden været i tvivl om, om det var Kristeligt Dagblad, man sad med i hænderne. Det håber jeg bliver bedre fremover. Politikeren bliver – mig bekendt – nu den første avis, som for alvor giver mulighed for, at

man kan få en langt mere sekulær, analytisk og kritisk tilgang til religion som et historisk, kulturelt, psykologisk og socialt produkt.«

Der er nok nogle læsere, som tænker 'åh nej, jeg orker ikke at læse mere om alle de ting, der er i vejen med min religion'. Kan I forstå, hvis folk bliver lidt trætte afjer?

Rothstein: »Jeg kan godt forstå, hvis folk synes, jeg er endog meget irriterende. Jeg ved godt, at jeg har sagt de ting, jeg siger, så mange gange, at nogen sikkert tænker 'jeg gider ikke høre mere på ham', men det ændrer ikke på, at det, jeg siger, er vigtigt. Jeg ønsker, at folk som demokratiske samfundsborgere tænker og reflekterer kritisk over religion, men der er desværre en tendens til, at folk er ligeglade eller bare trives med at svømme rundt i den religiøse andedamp. Det er lidt som at slå i en dyne.«

Herbener: »Jeg har det med at blive uvenner med alle, men sådan må det være. Jeg skriver med udgangspunkt i min faglighed, og det er ikke – og skal ikke være – behagelig læsning for alle.«

gry.reiter@pol.dk
kenneth.lund@pol.dk

Jeg har det med at blive uvenner med alle, men sådan må det være

Jens-André P. Herbener

